

La veu dels alumnes mediadors en l'àmbit escolar

Silvia Clariana Andrés*

Carme Trinidad Cascudo**

La mediació al món de l'ensenyament va entrar atès el bon resultat de la mediació restaurativa aplicada al món de la Justícia juvenil. Com assenyala Pere Led (2013), per diferenciar-la de la penal es va agafar el principi de voluntarietat que caracteritza la mediació per afavorir l'espontaneïtat, i l'autonomia personalíssima de cada centre i cada alumne, perquè la mediació tingues viabilitat dins l'escola. La figura de l'alumne mediador va aparèixer a partir del 2004 amb el primer "Pla de Mediació Escolar" del departament d'Educació, aquest va passar a ser l'anomenat "Pla de Convivència" regulat pel Decret 279/2006 del 4 juliol que encara és vigent en l'actualitat.

Principis de la mediació escolar

Cal ressaltar que la mediació té un gran valor transformatiu en el context on s'aplica, per aquesta raó, tal com diu Sánchez Garcia-Artista (2013), la podríem anomenar educativa, perquè s'utilitzaria com a eina excel·lent per aconseguir efectes educatius significatius.

Definint alguns principis de la mediació escolar, segons ens detalla Carme Boqué (2004) en deduí el valor educatiu que comporta:

- La mediació escolar té per objectiu educar la convivència.
- Basada en el diàleg, la convivència i la responsabilitat de cada persona en el manteniment d'un clima pacífic.
- Es dirigeix al conjunt de la comunitat educatiu: alumnes, professor, famílies i personal de serveis i d'administració.
- La possibilitat de que qui hagi estat degudament format pugui ser mediador/a.
- Els processos de mediació resulten especialment efectius a l'hora de regular conflictes que es produeixen entre persones que tenen una relació quotidiana.

La importància de la mediació en els centres escolars

Tots aquests punts ens fan arribar a la conclusió que la mediació és una eina per la convivència, que al mateix temps té un caràcter preventiu i educatiu. Però si analitzem els centres educatius diferenciem tres tipus de centres educatius segons la formació i la implantació de la Mediació Escolar, tal com indica Sánchez Garcia-Artista (2013):

- Els centres que tenen el Programa de Mediació implementat, sent un element de millora de la convivència, amb servei de mediació format per un equip que inclou tots els sectors de la comunitat educativa.
- Els centres que han rebut la formació i han implementat el Programa, però aquest no ha perdurat per la desaparició de la persona motivadora i la no implicació de la resta de la comunitat educativa.
- Els centres que només han fet la formació i al final no s'ha implementat el Programa per raons del claustre o la direcció.

La resolució ENS/585/2017, de 17 de març obligarà l'elaboració i la implementació del Projecte de Convivència en els centres educatius dins el marc del Projecte Educatiu de Centre en un termini màxim de 3 anys, obrint una porta a la mentalització de la comunitat educativa en la utilització de la mediació com a eina per la convivència.

Pla de Formació per la creació d'un servei de Mediació a les escoles

Segons el Llibre Blanc de la Mediació de Catalunya (2010), La mediació escolar haurà de ser desenvolupada dins del Pla de Convivència regulat pel Decret 279/2006 del 4 juliol.

És obligatori per constituir-lo, rebre una formació específica en mediació sota les pautes indicades dins dels Plans de Formació de Zona i altres propostes formatives del Departament d'Educació.

Cal assenyalar que la mediació escolar és incorporada en els centres educatius com un procés educatiu per resoldre determinats conflictes de convivència i li dona rang normatiu.

La creació d'aquest servei de Mediació és escollit pel centre educatiu lliurement, tant en escoles públiques com concertades. La seva regulació serà concretada pels respectius reglaments de règim intern de cada centre educatiu.

Cal destacar que els centres educatius quan sol·liciten ajuda al departament d'Ensenyament en matèria de mediació escolar, reben aquesta formació que a continuació detallarem. Farem distinció entre un centre educatiu públic i un centre educatiu concertat, ja que el temps de durada del curs és més llarga en el públic, així com a qui va dirigida la formació

A continuació detallarem les característiques del programa de formació segons tipus de centre:

En els centres públics la formació va dirigida a un nombre màxim de 35 participants formats per 15 professors, 15 alumnes (12-18 anys), 5 individus entre pares i mares i un PAS. Per contra en els centres concertats les sessions són pels caps d'estudis.

En els centres públics la formació té una durada total de 40 hores (novembre-maig). La distribució de les sessions són: 12 hores de formació teòrica. Les matèries estudiades són: mediació i conflicte, comunicació, alternatives i educació

emocional. Una sessió de 3 hores per l'organització i preparació per engegar el servei de mediació al centre educatiu. Unes 10 hores de pràctiques per posar a prova el servei de mediació dissenyat i 15 hores finals de consolidació i per resoldre dubtes i avaluació final de la formació rebuda.

En els centres concertats reben una formació de 15 hores en total, concentrades en 3 sessions, on s'ofereixen nocions de competències socials, mediació i altres eines per ampliar la formació. En un futur es vol incorporar i oferir la mateixa formació que als centres públics.

Si el claustre de professors estigues interessat a crear el servei de mediació, poden aplicar el programa de manera independent, contractant una empresa privada que els hi fa adquirir els mateixos coneixements seguint el programa de formació indicat pel Departament d'Educació.

Dins de la web de la Generalitat en l'apartat de Convivència existeixen un llistat de manuals-guies que aporten coneixement sobre la mediació al mateix temps que també ofereixen eines pràctiques per elaborar el programa de mediació escolar, i fer tallers o assignatures opcionals per formar els alumnes-mediadors un cop ja està creat el servei de mediació. Aquests manuals són creats per co-edicions, professors i mediadors.

Tipus de conflictes atesos pels alumnes mediadors

Els alumnes mediadors tracten els conflictes lleus, que engloben aquelles conductes disruptives a l'aula i conflictes de relacions interpersonals que sorgeixen dins el seu centre educatiu. La majoria d'intervencions en què s'aplica la mediació escolar, són casos de conflictes entre alumnat d'interrelacions. Tots els processos de mediació són portats pels alumnes mediadors amb co-mediació. El coordinador del servei de mediació els hi ofereix el suport i fa la supervisió dels casos. Acostuma a ser un professor que ha rebut formació en mediació.

Si existeix un conflicte entre professor –alumne, la mediació pot ser feta per co-mediació d'alumnat-mediador per la part d'alumnat i professor mediador per la part del professor.

Valoració de la formació rebuda pels alumnes mediadors

La formació rebuda és molt beneficiosa pel desenvolupament de les competències de l'alumne mediador. Pulido Valero (2013) fa una anàlisi psicològica, on afirma que l'alumne-mediador encara surt més enriquit en les seves competències conductuals, emocionals i cognitives que els alumns mediats. Per evidenciar aquests avantatges, definirem les competències que adquireixen:

- Competències conductuals. La mediació deixa espai a la reflexió sobre les estratègies d'interrelació i com expressar-les als altres. En el procés es recorda

molt el respecte i l'escolta, cosa que ajuda a l'aprenentatge d'una nova manera de comunicar-se i al mateix temps a la cooperació entre les parts.

- Competències emocionals. Mitjançant la mediació es pot aconseguir modificar l'hedonisme i el pragmatisme cap a les necessitats de les altres persones, per això és bàsic la legitimació de les emocions, que està estretament lligada amb la capacitat d'empatitzar.
- Competències cognitives. Sens dubte, la mediació dona el protagonisme a les parts per solucionar el succeït, d'aquí que es desenvolupi una sèrie d'eines necessàries com: assumir responsabilitats tenint en compte el principi de voluntarietat de participació i el caràcter personal del procés; aprendre a què no hi ha diferents realitats sinó diferents maneres d'interpretar-les; diferenciar entre posicions i interessos i explicar valors i principis, per això s'ha de ser conscient dels valors i reflexiona sobre ells, obrin una porta a la reflexió sobre les relacions interpersonals.

Un cop definides totes aquestes competències, l'alumne-mediador ha de sofisticar-les per dur a terme el procés de mediació. Habilitats que ja sap desenvolupar, gràcies a la formació rebuda (teòrica i pràctica), així com el coneixement dels principis generals de mediació que conté la definició de Munne i McCragh (2006) concretats en: la voluntarietat, la imparcialitat de la persona medidora, la confidencialitat i el caràcter personal del procés.

Per aquest article hem realitzat dues bateries de preguntes a 15 alumnes mediadors de l'IES Ramon Berenguer IV, una sobre el seu coneixement de la mediació i l'altre sobre la seva opinió.

Destaquen els resultats on s'aprecia satisfactòriament que el 93% dels enquestats han respost correctament les preguntes de coneixement, corroborant que la formació rebuda és la correcta per desenvolupar la seva tasca de mediadors.

Per altra banda, en l'enquesta d'opinió, cal destacar que 10 alumnes creuen que el seu nivell de satisfacció amb la formació rebuda és alta, mentre que els 5 restants la valoren molt satisfactòria. S'ha d'indicar que 6 dels 15 alumnes han assistit a alguna trobada anual i creuen que les dinàmiques elaborades han sigut importants per millorar les seves habilitats.

El 80% creuen que la mediació millora el clima del seu centre educatiu.

Només un 14% es troben poc recolzats pel seu coordinador mediador, per contra un 86% que es senten molt ben supervisats.

En les relacions interpersonals és on hi ha més diferència, 7 alumnes no els hi ha suposat cap canvi interrelacional en canvi hi ha 8 que sí que noten bastant aquest canvi.

Els 15 alumnes se senten molt satisfets de ser mediadors.

Les trobades anuals dels alumnes mediadors

Les trobades van sorgir l'any 2004, quan el departament d'Ensenyament decidí promoure una trobada d'alumnes mediadors a Tarragona, després del primer any d'im-

plementació del Programa de Mediació Escolar en centres de secundària. En aquesta trobada van participar unes 348 persones (alumnes, professors, directors, formadors, pares) dels diferents centres adscrits al programa.

Fins al 2007 no es van activar de nou les trobades d'alumnes mediadors, passant a ser d'àmbit territorial. Els impulsors van ser els coordinadors dels serveis de mediació escolar que creien en la necessitat de compartir les experiències, coneixements i recursos dels seus alumnes-mediadors dels centres educatius públics, al mateix temps de fer-los protagonistes de la trobada.

La trobada, de caire anual, i una part del contingut dels tallers són elaborats pels alumnes mediadors que participen en la trobada. La jornada es divideix en una sessió comuna que es parla d'algun conflicte d'actualitat a l'escola (ciberbulling /maltractament per gènere...) i una sessió per grups on es fan tallers sobre gestió d'emocions, les parts del conflicte, rol play.

Noto Brulla (2013), fa referència al fet que els professors organitzen i gestionen les trobades, fora del seu horari professional. També puntualitza que les trobades anuals generen seguretat i benestar als alumnes mediadors, fent-los sentir acompanyats per tots els altres alumnes mediadors, que fan la mateixa tasca voluntària que ells.

Conclusions

En general, els alumnes mediadors que realitzen aquesta funció dins els centres educatius, els ajuda positivament en la seva manera de viure la vida, gràcies a totes les competències adquirides, però s'hauria d'afegir metodologies d'aprenentatge cooperatiu o d'educació emocional. Tanmateix, com diu Pulido Valero (2013), no ens podem oblidar de la importància que té el paper del supervisor o coordinador del servei de mediació, pel suport emocional que ofereix als alumnes.

Per altra banda, perquè el servei de mediació progressi i sigui una eina bàsica en el centre educatiu, s'hauria d'aconseguir que tota la comunitat educativa apliqui la cultura de la mediació que facilitaria la convivència a les escoles reduint els conflictes.

Sobretot, no oblidem que la mediació és una eina més junt amb altres per a la convivència i que cal treballar de forma transversal, incloent-hi les famílies i la vida comunitària al municipi.

Bibliografia

- BOQUÉ, M.C (2004). *Cultura de la mediación y cambio social*. Barcelona.Gedisa.
- CASANOVAS, POMPEU i Altres (Cord) (2010). *Llibre blanc de la mediació a Catalunya*. Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.
- Decret 279/2006, de 4 juliol, *drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya*. DOGC num 4670,(6-7-2006).

- MUNNÉ, Maria i MAC-CRAGH, Pilar (2006). *Els 10 principis de la cultura de mediació*. Barcelona Ed. Grao d'IRIF S.L.
- NOTÓ BRULLAS, Cesc (2013). *Encuentros*. Revista CONVIVES nº 4. Pag.60-68.
- PULIDO VALERO, Rosa (2013). *Aportaciones de la mediación al desarrollo psicológico*. Revista CONVIVES nº 4. Pag.34-43.
- RESOLUCIÓ ENS/585/2017, de 17 de març, *per la qual s'estableix l'elaboració i la implementació del Projecte de Convivència en els centres educatius dins el marc del Projecte Educatiu de Centre*. DOGC num 7336, (24-03-2017)
- SANCHEZ GARCIA-ARTISTA, Maria luz (2013). *Mediación Educativa Contextualizada*. Revista CONVIVES nº 4. Pag.21-33.

* Silvia Clariana Andrés, llicenciada en Ciències del Treball i estudiant del màster de Mediació. Autora.

** Carme Trinidad Cascudo. Mentora